

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

Ameriške čete odbile japonske protinapade

Bombni napadi na letališča na japonski celine se nadaljujejo. Ameriški letalci uničili 357 japonskih letal v spopadih v zraku in napadih na letališča. Podmornice potopile deset japonskih ladij. General MacArthur poroča, da je 90 odstotkov otoka Mindanaoja pod kontrolo ameriških sil. Ljute bitke med Kitajci in Japonci za posest Fučova. Zavezniki dobili 480 nemških parnikov in ladij v pristaniščih. General Eisenhower v Londonu

Guam, 16. maja. — Ameriške čete in pomorski čolni so odbili japonske protinapade na svoje pozicije pri Nahaji, glavnem mestu Okinawe. Ljute bitke so trajale 24 ur. Protinapadi so sledili topniškemu bombardiranju ameriških pozicij. Japonci so bili vrženi nazaj z velikimi izgubami.

Washington, D. C., 16. maja. — Poveljstvo dvajsetega letalskega zbora poroča, da so ameriške letalske trdnjave danes ponovno napadle Nagojo, središče japonske letalske industrije. Čez 500 letal trdnjav se je udeležilo napada.

Guam, 16. maja. — Ameriški bombni napadi na letališča na japonski celine, ki so se pričeli zadnji soboto, se nadaljujejo. Japonci letalci uprizarjajo s teh letališč napade na ameriške pozicije na otoku Okinawi, ki je oddaljen 350 milj od Tokija.

Admiral Chester W. Nimitz poroča, da so ameriški letalci uničili in poškodovali 357 japonskih bojnih letal v spopadih v zraku in napadih na letališča. Devetnajst japonskih letalskih oporišč je tarča ameriških bombnih napadov.

Japonci so izvršili več protinapadov na ameriške pozicije pri Nahaji, glavnemu mestu Okinawe, a so bili vrženi nazaj z velikimi izgubami. Regiment pomorskih čolnov je po ljuti bitki z Japonci okupiral hrib "Chocolate Drop" v bližini Shurija, japonske trdnjave.

Ameriški bombni napadi na otoku Kyushu in Shikoku so bili prvi od onih, ki so bili izvršeni 19. marca. Radio Tokio je naznanilo, da se je napadov udeležilo čez 900 ameriških bombnikov. Tarča bombardiranja iz zraka so bila japonska letališča pri Kokubu, Kanoji, Chirani in Kagoshimi. Ameriški letalci so metali bombe tudi na Saeki, Oito, Miyakonojo, Kikuchi, Ashijo, Gannoso, Uzo, Izumo in Omuro. Podadmiral Mitscher poroča, da so Američani izgubili samo deset bojnih letal v napadih na japonska letališča.

Ameriške podmornice so potopile nadaljnjih deset japonskih ladij in parnikov na morju v bližini japonske celine. Manila, Filipini, 16. maja. — Ljute bitke med Američani in Japonci se nadaljujejo pri Davaoju, mestu, ki leži na zapadnem obrežju otoka Mindanaoja. Ameriške čete se prekorake reko na Talamo in pognale Japonce v hribe.

General Douglas MacArthur je naznanil, da je 90 odstotkov Mindanaoja pod kontrolo ameriških sil. Ta otok obsega 36,906 kvadratnih milj in je drugi največji v Filipinski grupi. MacArthur je napovedal, da bodo japonske sile na tem otoku kmalu zdrobljene.

Na otoku Luzonu je ameriška pehotna divizija okupirala japonska letališča pri Del Montu in strateške višine v bližini. Ostanki dveh japonskih kolon so v pasti in v nevarnosti uničenja. Operacije ameriških čet na kopnem podpirajo bojna letala z bombardiranjem japonskih pozicij.

Cungking, Kitajska, 16. maja. — Kitajsko vrhovno poveljstvo

Tito ignoriral britske sile

Italija in Jugoslavija naj rešita vprašanje Trsta

Celovec, Koroška, 16. maja. — Partizani maršala Tita so ignorirali navzočnost britskih sil v Celovcu in drugih koroških krajih in izdali proklamacijo s pozivom na vse delavce, naj se vrnejo na svoja prejšnja dela. Proklamacija vsebuje tudi pretnjo, da bodo kaznovani, če se ne odzovejo pozivu.

Delikatna situacija se je poslabšala zaradi navzočnosti dveh vojaških administracij, britske in jugoslovanske. Jugoslovanske vojaške avtoritete se ne zmenijo za navzočnost čet osme britske armade, čeprav britski vojaški policaji stražijo vsa važna cestna križišča v Celovcu.

Včerajšnja proklamacija Titovih partizanov je sledila prejšnji, ki je naglašala, da so jugoslovanske sile vkorakale na Koroško, katere glavno mesto je Celovec, "da garantirajo vsem Slovincem resnično demokracijo, svobodo in blaginjo v novi, močni, veliki in zmagoviti Jugoslaviji."

Rim, 16. maja. — Premier Ivanoe Bonomi je dejal, "da morata Italija in Jugoslavija rešiti vprašanje kontrole Trsta in Istrskega polotoka, ko se bodo vojne strasti poglele. To vprašanje se ne more rešiti s silo orožja."

Bonomi je podal to izjavo, ko so se oglašili v njegovem uradu člani odbora narodne osvoboditve iz Julijske Krajine, ki je postala sporna kost med Italijo in Jugoslavijo. Premier je dejal, da je že večkrat naglasil potrebo ustanovitve zavezniške vojaške vlade na spornem ozemlju, ki je zdaj pod skupno kontrolo zavezniških in jugoslovanskih čet. Slednje izvajajo civilno oblast v Trstu, Gorici in drugih primorskih krajih.

(Ameriški državni podtajnik Joseph C. Grew je v zadevi nesporazuma glede kontrole Trsta in Istrskega polotoka dejal, da so potrebna posvetovanja med vsemi zavezniki in da je Velika Britanija zavzela isto stališče.)

Naciji se prepirali do konca

Zadnji dnevi Berlina orisani

Obersalsberg, Nemčija, 16. maja. — Gerhardt Herrgeselle, ki je bil stenograf v glavnem stanu Hitlerja v Berlinu, je razkril, da so se vodilni nacisti prepirali do konca v podzemski trdnjavi pod tem stanom. Hitler se je odločil za boj do zadnjega konca proti Rusom.

"Hitler, Eva Braun, njegova ljubica, Martin Bormann, pomožni načelnik nacistične stranke, feldmaršal Wilhelm Keitel in general Alfred Jodl so bivali v podzemski trdnjavi," je dejal Herrgeselle. "Ob 10:30 dopoldne 21. aprila se je rusko topniško bombardiranje poostroilo. Od takrat naprej so se vršile stalne konference med Hitlerjem, Goebbelsom in drugimi nacisti. Položaj Berlina je postal kritičen, ko so ruske oklopne enote začele prodirati proti osrčju Berlina. Hitlerju so svetovali, naj zapusti mesto, kar pa je odklonil. Dejal je, da bo ostal v Berlinu do konca."

Herrgeselle je dejal, da je bil Hitler razburjen in zmeden. Mnogokrat ni odgovoril na stavljena vprašanja. Po dolgih razgovorih je svetoval Keitelu, Bormannu in Jodlu, naj zapuste Berlin. "Vse je izgubljeno," je dejal. "Jaz bom ostal v Berlinu in padel v glavnem stanu."

BRITSKA MORNA-RICA V AKCIJI PROTI JAPONCEM

Skupne operacije v razbijanju japonskega imperija

NOVE BOJNE LADJE ZGRAJENE

London, 16. maja. — Mornarični minister A. V. Alexander je naznanil v parlamentu, da bo šla britska bojna mornarica v akcijo proti japonskim silam na Pacifiku ob strani ameriške boje mornarice in tako prispevala svoj delež v skupnih prizadevanjih, katerih cilj je zlom japonskega imperija.

Alexander je odgovoril onim, ki trdijo, da bo britska mornarica igrala neznatno vlogo v operacijah proti japonskim silam na Pacifiku. "Velika Britanija stalno jači svojo silo na morju in kopnem na Pacifiku in Daljnem vzhodu," je dejal. "Sedanje operacije so le uvod v one, ki se bodo vršile v bližnji bodočnosti. Gotovo je, da bodo naše sile igralo veliko vlogo v operacijah za zlom japonskega imperija."

Mornarični minister je dalje rekel, "da izkušnje, dobljene v podpiranju izkrcavanja vojakov na obrežjih evropskih držav, nam bodo koristile v operacijah proti Japoncem. Pomorske sile bodo mnogo prispevale k porazu Japoncev."

Alexander je razkril, da je bila mornarica ojačena z zgradnjo novih bojnih ladij. Med temi sta oklopni ladji Queen Elizabeth in Valiant ter križarka Renown. Program določa gradnjo nadaljnjih bojnih ladij, križark, rušilcev in letalonoscev.

Vse nemške šole ostanejo zaprte

London, 16. maja. — Zavezniška vojaška vlada je naznanila, da bodo vse nemške šole ostale zaprte, dokler ne bodo člani posebne zavezniške komisije spisali novih učnih knjig. Komisija tvorijo ameriški, britski in ruski profesorji. Naloga te je izkoreninjenje nacizma in preobrazba nemške mladine. Komisija bo posvetila vso pozornost temu problemu.

Kongres sprejel načrt zvišanja plač

Washington, D. C., 16. maja. — Zakonski načrt, ki določa zvišanje plač poštini uslužbencem, je bil sprejet v nižji kongresni zbornici s 360 proti enemu glasom. Proti je glasoval samo kongresnik Smith, republikanec iz Ohia. Pričakuje se, da bo načrt, ki določa zvišanje plače za 20 odstotkov, sprejet tudi v senatu.

Američani vrgli milijone bomb na Evropo

London, 16. maja. — Moštvo osmega ameriškega letalskega zbora je vrglo 4,628,687 bomb na evropski kontinent in uničilo 15,439 nemških bojnih letal v spopadih v zraku in napadih na letališča. To je razvidno iz pregleda, katerega je pravkar objavilo poveljstvo tega zbora.

Nova japonska tipanja za sklenitev miru

London, 16. maja. — Poučni kitajski krogi v Londonu napovedujejo, da bo Japonska obnovila tipanja za sklenitev miru, preden dobi Rusija priliko za vstop v vojno na Pacifiku. Izjavili so, da se bo Japonska brezpogojno podala Ameriki, Veliki Britaniji in Kitajski, da se izogne vojni z Rusijo.

Domače vesti

Osvobojen

La Salle, Ill. — Lt. Frank Martinjak, član društva št. 2 SNPJ, ki je bil lanskega maja s svojimi letalskimi tovariši ujet v Nemčiji, je pisal svojim staršem iz Francije, da je bil osvobojen in da se kmalu vrne domov. Počuti se dobro, le na teži je zgu-bil kakih 50 funtov.

Nov grob v La Sallu

La Salle, Ill. — Dne 7. maja je umrla v bolnišnici žena Rudyja Trdina, doma iz vasi Kanderše, fara Vače pri Litiji. Poleg moža zapuščala brata.

Padel v vojni

Chisholm, Minn. — V Nemčiji je 16. apr. padel Steve Skube, star 28 let. Tukaj zapuščala žena in triletno hčerko, v Elyju očeta, v Duluthu brata Johna, v armadi brata Matha, kakor tudi dve sestri, eno v Atkinsu, drugo v Tacomi, Wash.

Iz Clevelanda

Cleveland, — V nedeljo je umrl Joseph A. Markolia, star 13 let in sin družine Stefan Markolia, ki je več let bolehal za srčno hibo. Deček je bil član KSKJ in SDZ. Starejši sin te družine je bil lani ubit v Franciji. Družina Gus Steiner je bila obveščena, da je bil njen sin Frank ubit na otoku Ryukyu 13. apr., ko je njegovo letalo treščilo na tla. Pri letalcih je služil od oktobra 1942 in preko morja 16 mesecev. Poleg staršev zapuščala dve sestri in dva brata (v vojni). Star je bil 24 let.

Nov grob v Penni

St. Marys, Pa. — Dne 25. apr. je po šestletni bolezni umrl Louis Bon, star 51 let in doma iz Zabrđja pri Mirni na Dolenjskem. Tukaj zapuščala žena, dva sinova (pri mornarici), hčer in dva brata, v Gowandi, N. Y., dva pastorka, v starem kraju pa štiri brate in dve sestri.

Iz Južne Amerike

Buenos Aires, Argentina. — Tukajšnje jugoslovansko poslanstvo je sporočilo jugoslovanskim državljanom, naj se prigrasijo, kdor se po vojni namerava vrniti v domovino. Poziv velja tudi za Primorje, ki so legalno sicer še podaniki Italije, toda jih jugoslovanska vlada smatra za jugoslovanske državljane. Dne 25. marca je umrl Marko Nemanec, star 35 let in doma iz Radoviča pri Metliki. Bolan je bil šest mesecev. Tukaj zapuščala poročeno sestro Pavlo, v Kanadi sestro, v starem kraju pa več bratov in sester. — Na želodcu je bil operiran v bolnišnici Matija Fabčić iz Sv. Vida pri Vipavi.

Truman proti znižanju davkov

Olajšave po porazu japonskih sil

Washington, D. C., 16. maja. — Predsednik Truman je odprto povedal ameriškemu ljudstvu, da davki ne bodo znižani, dokler ne bo Japonska poražena. To velja za posameznike in korporacije.

Predsednik je istočasno razkril, da bo nasledil poslanico kongresu s priporočilom, naj ojači in raztegne sedanji zakon o socialne zaštite. Njegova izjava, da davki ne bodo znižani, je bila sprejeta z mešanimi občutki o kongresu.

Demokratski člani kongresnega odbeka za pota in sredstva, v čigar področje spadajo davčne zadeve, so podprli Trumana, dočim so republikanci naglasili potrebo preureditve davčne strukture. Izrekli so se za znižanje davkov na preživne profite.

Predsednik je na sestanku s časniki dejal, da ima Amerika velike obveznosti, katere bo morala izpolniti. Naglasil je dejstvo, da 85,000,000 ljudi poseduje vojne bonde. Lastniki bodo morali dobiti denar, ko bodo bonodi dozoreli, to pa bo mogoče le, če davki ne bodo znižani.

Amerika se odpovedala pokrajinski izolaciji

Priprave za sestanek

"velike trojice"

Pospešitev rešitve nemškega problema

Washington, D. C., 16. maja. — Predsednik Truman in britski premier Churchill sta namignila, da so v teku priprave za konferenco med njima in maršalom Stalinom. Na tej naj bi bila razprava o rešitvi nemškega problema in strategiji, ki naj bi pospešila poraz japonskih sil. Moskva še ni razkrila, ali je Stalin za sestanek s Trumanom in Churchillom ali ne. Mnenje prevladuje, da ameriški predsednik in britski premier ne bi javno naglasila potrebe sklicanja konference brez doseženega sporazuma z Moskvom.

Truman je na sestanku s časniki dejal, da je razpravljal z britskim zunanjim ministrom Edenom, ko se je slednji oglašil v Beli hiši, o pripravah za konferenco "velike trojice". Ta se bo morda vršila v Londonu.

Doznava se, da se Truman, Churchill in Stalin ne bodo sestali pred zaključitvijo konference Združenih narodov v San Franciscu. Truman je povedal časniki, da general Charles de Gaulle, predsednik začasne francoske vlade, ne bo povabljen na sestanek. De Gaulle se je jezil, ker ni bil povabljen na konferenco med Rooseveltom, Stalinom in Churchillom v Jalti na Krimu.

Ali bosta Truman in Churchill pridobila Stalina za obisk Londona, ni znano. Možnost je, da se bo konferenca vršila v Alaski, ki je bližje Rusiji nego prestolnica britskega imperija.

Truman je zavrgel odredbo Elmerja Davisa, direktorja urada za vojne informacije, da ameriški listi in publikacije ne bodo izhajali v Nemčiji. On je dejal, da mora biti svoboda tiska v Nemčiji v okviru vojaške varnosti.

Borba za neodvisnost Indije

Gandhi napovedal novo vojno

Bombaj, Indija, 16. maja. — Mohandas K. Gandhi, vodja indijskih nacionalistov, je dejal, da se bo borba za neodvisnost Indije nadaljevala, zaeno pa je napovedal izbruh nove vojne, če ne bodo problemi Indije in drugih dežel, ki so pod nadvlado Velike Britanije, rešeni. On je kritiziral britske avtoritete, ker še drže v ječah nekatere člane Vseindijskega kongresa.

"Ako Indija ne bo dobila neodvisnosti, bo zmaga zavezniškov v sedanji vojni le navidezna," je rekel Gandhi. "Taka zmaga bo vodila v večjo in bolj krvavo vojno. Na razvalinah in pepelu fašizma, nacizma in japonskega militarizma se bo skotila nova pošast, ki bo požrla vse, kar bo ostalo iz sedanje vojne."

Gandhi je dalje rekel, da bi bil položaj danes drugačen kot je, če bi britske avtoritete v avgustu 1. 1942 ne bile provocirale konflikta z voditelji Vseindijskega kongresa in poslušale njihov glas. Indija bi bila neodvisna, vojna bi pa bila končana častno za zaveznike, dočim bi Indija in druge zatirane dežele uživale srečo in svobodo. "Zagotovila, da bo Indija dobila neodvisnost po zaključitvi vojne, nas ne bodo premotila," je nadaljeval Gandhi. "Britske avtoritete še vedno drže v ječah voditelje indijskega ljudstva."

Zagovorniki svetovnega zaščitnega sistema zmagali

NOVA FORMULA OSVOJENA

San Francisco, Cal., 16. maja. — Državni tajnik Edward R. Stettinius je naredil konec pokrajinski izolaciji z naznanilom, da Amerika stavi vse upanje v ustroj svetovne organizacije, ki naj bi vzdrževala in ščitila mir v povojni dobi. Na konferenci Združenih narodov je pridobil na svojo stran delegacije latinskih republik, Velike Britanije, Kitajske in Francije.

Sovjetska Rusija še ni razkrila svojih namenov, toda pričakuje se, da bo kot vodilna zagovornica kolektivne zaštite na svetovni podlagi odobrila načela in stališče ameriških republik. Stettinijeva deklaracija, podprta z novo formulo, je eksplozivnega značaja.

Prvotno ni bilo soglasja med delegacijami ameriških republik, toda nastalo je, ko sta Harold Stassen, bivši governor Minnesote in član ameriške delegacije, in Leo Pavolsky, pomožni državni tajnik, dokazala delegatom, da je svetovna varnost važnejša kot pokrajinska. Na konferenci so zmagali zagovorniki svetovnega zaščitnega sistema.

Velika petorica — Amerika, Velika Britanija, Rusija, Kitajska in Francija — se je deloma sporazumela o formuli, ki določa spojitve medameriškega sistema s predlagano svetovno organizacijo. Ruska delegacija je v odsotnosti zunanjega komisarja Molotova, ki se je vrnil v Moskvo, vprašala za nova navodila. Kljub navidezni harmoniji se opaža nevarnost konfliktov, katere bi Stettinius rad preprečil. On je imel več razgovorov z načelniki delegacij latinskih republik.

Na banketu, katerega je Maurice Dejean, francoski delegat priredil v počast trem članom ruske delegacije, je bil storjen poskus za ublažitev krize, ki se je pojavila v francosko-ruskih odnosih na konferenci. Ruska delegacija ima glavne karte v svojih rokah.

Francoski zunanji minister Georges Bidault je odletel iz San Franciscu v Washington, kjer bo imel razgovore s predsednikom Trumanom. Po končanju razgovorov se bo vrnil v Pariz. Kot načelnik francoske delegacije ga je nasledil Dejean, ki je znan kot izkušen diplomat.

Posebni odbor je odobril predlog, da Francija dobi sedež v stalnem zaščitnem svetu velike petorice. To je bila koncesija francoski vladi, katere predsednik je general Charles de Gaulle.

Nemška "vlada" pod zavezniško kontrolo

London, 16. maja. — Nemška "vlada" admirala Karla Doenitza v Flensburgu je prišla pod popolno kontrolo zavezniške vojaške komisije. Pričakuje se, da bo to dejstvo utihnilo ostro kritiko, da zavezniški tolerirajo Doenitzevo režim, čeprav se je Nemčija brezpogojno podala. Komisija je prevzela radiopostajo v Flensburgu, ki je širila poročila o konfliktu med Rusijo in zapadnimi zavezniki.

Rusija in Finska sklenili pogodbo

Helsinki, Finska, 16. maja. — Finska vlada je naznanila sklenitev trgovinske pogodbe s Sovjetsko unijo. Finska bo na podlagi pogodbe dobivala iz Rusije žitne izdelke, sol in surov material, v zameno pa ji bo poklajala les, papir in celulozo.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdržišne države (Ivan Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nanarodenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (May 31, 1945), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Odpravljanje bigotstva z zakonom

Med največjimi socialnimi boleznimi tako zvane zapadne civilizacije, ki se odeva s krščanstvom, je rasno bigotstvo ali plemensko sovraštvo. To bigotstvo sloni na nacijskih naukih o superiornosti kavkaškega ali belega plemena. Vsi ostali narodi, ki so drugačne kot bele polti, so manjvredni. Med te "manjvredne" narode spadajo vsi azijski narodi, zamorci in tudi — Judje.

To bolezen je v zapadnem svetu zasejal kapitalizem in imperializem kot moralno opravičevanje za izkoriščanje slabših po močnejših. Pred kapitalizmom svet ni poznal te bolezni, in ne poznajo je niti primitivni in tako zvani zaostali narodi. Ne pozna je niti Sovjetska Rusija. V tem je veliko bolj demokratična in tudi krščanska kot pa nekatere dežele, ki se ponašajo s politično demokracijo in tudi s krščanstvom. Te bolezni je prosta tudi latinska Amerika, ki na splošno ne pozna rasnega bigotstva.

Izmed vseh zapadnih držav na tej bolezni najbolj trpi naša velika Amerika. Sploh je to že njena stara bolezen. Največje žrtve te bolezni so zamorci, na drugem mestu, in to predvsem na zapadu pa naseljenci in potomci Kitajcev, Japoncev, nekoliko manj Filipinci in Mehikanci. Zadnja leta se je tej bolezni pridružil tudi antisemitizem. Yes, danes je v deželi mnogo takih "antifašistov," ki bodisi odprto ali pa samo v srcu ploskajo nacijski persekuciji in morjenju Židov.

Ta rasna bolezen se v tej deželi izraža na različne načine: v linčanju, v zamorskih ghetih po mestih, na jugu v "jim crowizmu" na železnih, na polničnih, v busih, na postajah, v prodajalnah, v restavracijah, pri delu — sploh povsod. Ta bolezen se je precej razširila tudi izven južnih držav. Tudi vsa ameriška vojska in mornarica je organizirana na principih "jim crowizma" ali rasne diskriminacije, čeprav naborni zakon to prepoveduje!

Proti tej grdi socialni bolezni se je zadnje čase pričela oglašati vest Amerike. Na eni strani so zamorci vedno glasnejši v svojih zahtevah za državljansko in človečansko enakopravnost. Zahtevajo ne samo pravico do glasovnice, do enakopravnosti v oboroženih silah, na železnih itd., marveč tudi pravico do dela. Ta pravica je v moderni industrijski družbi med najbolj fundamentalnimi.

Na drugi strani so stopile v akcijo mnoge delavske, cerkvene, prosvetne in meščanske organizacije, ki zahtevajo pobjanje rasne diskriminacije in plemenskega sovraštva z zakonom. Ta zahteva se nanaša predvsem na pravico do dela vseh brez razlike na polt ali vero.

Za izvajanje te pravice se že dalj časa vrši boj v kongresu. Na pritisk zamorcev, organiziranega delavstva in drugih organizacij je pokojni predsednik Roosevelt pred par leti ustanovil posebno vladno komisijo za odpravo diskriminacij pri delu. Komisija je bila kljub vsem zaprekam prilično uspešna. Toda zagovorniki te reforme so prišli do prepričanja, da je v ta namen potrebna stalna vladna agencija, kakor tudi zakon, ki bo izrecno prepovedoval rasno ali versko diskriminacijo pri upoševanju delavcev. Za tak zakon sta se lani izrekli tudi obe stari stranki, republikanska odprto, demokratska pa indirektno vsled opozicije "solidnega" juga.

Potem je bilo v obeh zbornicah kongresa predloženih več zakonskih osnutkov. Vršila so se že kongresna zaslišanja in odsek nižje zbornice je že priporočil predlog v sprejetje. Toda na pritisk južnih demokratov je obvisel v odseku za dnevni red. Kdaj ga bo mogoče izpuliti iz tega odseka, je vprašanje. Vsekakor se obeta v obeh zbornicah viharna debata.

Gibanje za to potrebno reformo se je pričelo širiti tudi po državah. Nedavno je bil v državni zbornici v New Yorku že sprejet tak zakon. S tem zakonom je bila ustanovljena stalna komisija, ki bo skrbela za odpravo rasnih in verskih diskriminacij pri upoševanju. Sprejemala bo pritožbe, vršila zaslišanja in najprej skušala odpraviti diskriminacije s posredovanjem. Če s tem ne bo uspela, bo kršilce lahko tirala pred sodišče.

Podobni zakonski osnutki so bili zadnje čase predloženi tudi v legislaturah 14 drugih držav. Med temi so države Pennsylvania, New Jersey, Connecticut, Michigan, Illinois, Wisconsin, Minnesota, Colorado, California in druge.

Mestne zbornice v Pittsburghu, Clevelandu, Detroitu, Milwaukeeju in Kansas Cityju pa so sprejele mestne zakone, ki prepovedujejo širjenje tiskovin, ki propagirajo plemensko ali versko sovraštvo. Pittsburghski zakon gre še dalj in prepoveduje tudi tiskanje take "literature." V deželi izhaja najmanj 25 publikacij te vrste—po vsebini so večinoma antisemitske.

Zdravljenje te grde socialne bolezni z zakonom mogoče ni najboljšje sredstvo. Najučinkovitejše in najboljšje sredstvo je izobrazba. Taka izobrazba je potrebna v šolah, doma, v cerkvah, skozi tisk in po radiu. Tudi filmska industrija bi bila lahko izborna šola na tem polju, kajti te vrste gledališča vsak teden poseti 85 milijonov oseb. Toda ker bi pri tem lahko trpel profit, je te vrste vzgoja skozi filme in v veliki meri tudi skozi dnevni tisk—tabu.

Toda tudi izobrazba ima svoje meje. Rasnega bigota ne more doseči nobena izobrazba, ker učenje o tolerantnosti in enakopravnosti ali enakovrednosti človeka enostavno odklanja. Proti tem bigotom je treba nastopiti z zakonom. Vsekakor pa je treba z zakonom zaščititi pravico do dela in torej pravico do kruha in življenja vsem brez razlike na polt ali versko pripadnost. Tako zdravljenje te socialne bolezni ni najboljšje, toda za Ameriko je potrebno.

Glasovi iz
naselbin

O SODOBNIH DOGODKIH

Cleveland, O. — V San Franciscu se vrši velika in zelo važna konferenca Združenih narodov. Dogodki se z naglico razvijajo mimo nas in človek, ki se zanima zanje in jih tudi še precej razume, bi jih rad malo opisal, toda nimam časa, ker moram sodelovati pri raznih naših kulturnih in podpornih organizacijah in zaeno vršiti agitacijsko delo za naše časopise.

Torej vojna z zločinskimi nemškimi nacisti je prenehala in svet se je vsaj malo oddahnil. Na drugi strani pa zadnje čase prihajajo grozna poročila o strahotah in skoro neverjetnih nemških grozodejstvih, ki so jih uganjali nemški gestapovci nad ujetniki in zaslužnjem prebivalstvom, zlasti nad Poljaki in Rusi.

Dobro, da so bili pozvani na lice mesta grozodejstev naši kongresniki in senatorji in se na svoje lastne oči prepričali o strahotah tistih Nemcev, ki pripovedujejo svetu že stoletja, da so visoko civilizirani in izobraženi, drugi narodi, v prvi vrsti Slovani, pa smo zabiti barbari in nevedni drugega kot služiti njim, nadljudem, za sužnje. Sedaj, v tej vojni, so se Nemci res imenito izkazali kakšni nadljudje so in kako visoko so civilizirani! Toda "necivilizirani" Slovani, posebno ruska rečca armada jim je pokazala, kaj so in sedaj žanjejo, kar so sejali. Rusi so dobro vedeli, zakaj so se tako hrabro borili proti Nemcem in niso poprej prenehali boja, dokler niso prišli v osrčje Nemčije, v Berlin. In na tej dolgi poti so razbili vse, kar jim je prišlo na pot. Slava in priznanje hrabrim rečim armadam in poštvovalnemu ruskeemu narodu! Se vedno poudarjam, da smo lahko ponosni vsi pravoverni Slovenci, da izhajamo iz družine slovanskih narodov. Od Urala do Triglava, od Krkonošev do Balkana, čuvaj narod majka slava! Slovan, na dan! Dovolj dolgo so nas zasramovali in zametavali.

Svobode in priznanja smo upravičeni tudi mi, Slovani. Upam, da bodo do tega spoznanja prišli tudi oni, ki tako zakrknjeno sovražijo in obrekujejo našo slovansko, bratsko Rusijo in ji očitajo vse najslabše, a dobre besede nimajo nikoli zanj. Posebno pa se krivično zaletuje v njo dotični dopisnik, ki misli da ima edino on znanje o teh stvareh. Kolikor je meni znano, danes vsi tisti štirje Collingwoodci, ki so šli pred leti v Rusijo, močno simpatizirajo s sedanjo Rusijo in hrabro rečejo armado. In ako bi danes vprašali rokaja in sodruga Martina Judnicha iz Waukegana, o komur pravi dopisnik, da je slabo pisal o Rusiji po vrnitvi iz nje, bi skoro gotovo tudi on povedal, da danes simpatizira s svojci in rusko armado. (Ali ne, Martin?) Dovolj o tem.

Torej vojna z nacifašisti je končana, toda mnogo vojnih zločincev so nekam poskrili. O nekaterih pa poročajo poročila, da so se sami "fentali." Dva glavna zločince, Hitlerja in Himmlerja, še nimajo v rokah. O Hitlerju pravijo, da je mrtev, toda — ali je? In Hess? Zakaj njega ne pošljejo na gavage? Ali ga morda ščitijo angleški lordi? Mussolini, njegova priljeznica in ožji kolegi pa so že prešli za služeno plačilo. Vse priznanje italijanskim bojevnikom-partizanom!

Dobro so izvršili svoje delo. Upam, da bodo dobili v roke tudi generala Roatta in druge fašistične zločince. Dobro bi bilo, da bi šli malo tudi pogledat v papeževo kraljestvo, v Vatikan, kjer je gnezdo vsega strupa. Tam bi najbrže našli velike in male zločince. Morda tudi škofa Rožmana, generala Rupnka, kriminalca Paveliča in druge.

Kaj pa konferenca Združenih narodov, ki se sedaj vrši v San Franciscu? S te konference se tudi marsikaj sliši. Diši precej po kapitalizmu in fašizmu, zaeno pa veje sovraštvo do Sovjetske Rusije in njenih voditeljev. Morda pa jih je na tem zborovanju več kot polovica, ki bi rajši videli zmago nacifašizma kot pa komunizma in slovanstva. Kam pes taci moli, se je pokazalo, ko je 31 držav glasovalo za vstop fašistične Argentine na konferenco Združenih držav, proti pa samo štiri, dočim nočejo sprejeti sedanje Poljske v svoje vrste. Molotov je imel prav, ko je dejal, naj povabijo na konferenco še Španijo, Portugalsko in Turčijo. Veseli nas Molotova sposobnost in prav tako sposobnost jugoslovanskih in čeških delegatov, ki skupno nastopajo, čeravno so v manjšini. Vendar pa uživajo veliko pozornosti.

Naj zadostuje za danes. Ob priliki, ko bom imel čas, se bom zopet oglašil.

Anton Jankovich, zastopnik Prosvete.

VABILO NA SEJO

Ogleby, Ill.—Prosimo članice društva 155 SNPJ, da se polnoštevilno udeležite prihodnje seje 20. maja ob pol treh popoldne v navadnem prostoru. Rešiti moramo važne zadeve v zvezi s prihodnjo konvencijo—združitve z društvom Od boja do zmage iz La Salla, kakor tudi volitev delegata in namestnika. (Prišlo preporno za sredino izdajo.—Ured.)

Antonia Simenc, tajnica.

POJASNJEVANJE STALIŠČA

Cleveland, O.—Danes me je neka Prosvetina čitateljica opozorila, da nekdo oglašja v Prosveti Zakrajškovo knjigo "Ko smo šli v morje bridkosti". Dotični dopisnik priporoča knjigo meni, češ, naj jo prečitam. Iz te moke ne bo kruha in dopisniku se zahvaljujem za nasvet.

Dobro sem informiran, kaj se dogaja v Jugoslaviji in Sloveniji, kajti poleg slovanskih časopisov čitam tudi vsak dan dva ali tri angleške dnevnike. Sicer pa stojim še vedno na istem stališču, kar se tiče moje rojstne domovine, kakor sem bil pred 42 leti, ko sem jo zapustil. Ako nekateri ljudje spe sanje kralja Matjaža, ni to moja krivda in prav tako ne, ako niso čitali, kaj sem pisal o domovini pred petimi leti in kasneje.

Se predno se je povrnil v Ameriko rev. Zakrajšek, ki uči, kako prijetno je posmrtno življenje in kako se duša veseli v raj, sem napisal dopis v Prosveti, v katerem sem priporočal tri naše rokaje, kateri bi lahko veliko storili za naš zatirani narod v stari domovini. Ti trije so bili: Etbin Kristan, Louis Adamič in Frank Lausche, kateri je sedaj guvernir države Ohio. Dva sta šla na delo za staro domovino, o tretjem pa sem že tedaj dvomil, ker sem

dobro vedel, da je v prvi vrsti političar, pa naj ga naši rojaki še tako hvalijo in povzdigujejo! Dasiiravno zavzema najvišje mesto v državi Ohio, še ni do sedaj ničesar storil za staro domovino in Slovence, to pa valed tega ne, ker se neče zameriti slovanski duhovščini, katere se boji komunizma in Tita v Jugoslaviji. Navzlic temu pa nihče ne kritizira guvernerja Lauscheja, temveč imajo le lepe besede za tega našega rokaja, pa čeprav neče pokazati kakšne barve je v tem važnem momentu.

Jaz sem storil svojo dolžnost in nisem pozabil svoje rojstne domovine in položil svoj dar na njen altar. Sedaj je končno prišel dan njenega odrešenja in ni mi žal za vsa tista pota, ki sem jih storil, ko sem nabiral pripevke za naše potrebne brate in sestre.

Bil sem na zborovanju, ko je bil ustanovljen Slovensko ameriški narodni svet in videl sem reverenda Zakrajška, ki je mojster pogodil svojo vlogo s solzami. Bil je podoben Margareti O'Brien v pretakanju solz. Pravijo, da se Margareta joče, kadar se hoče. Prav tako je s Kazimirjem Zakrajškom. On bi lahko napolnil veliko steklenico samo s solzami in pri tem mu ne bi bilo treba rabiti solzavčnih bomb. Igra je pač igra in treba jo je znati igrati. Valed tega nisem prav nič zainteresiran v njegovo knjigo, kajti prepričan sem, da jih je mnogo med nami, ki imamo več ljubezni do rojstne domovine in smo pripravljeni več žrtvovati kot pa marsikateri duhovniki, kateri poznajo le rimsko diktaturo in so podobni onim, ki vidijo odrešenje samo v proletarski diktaturi. Jaz pa smatram, da so vse diktature nepotrebne na svetu.

Ne, nisem eden onih, ki bi nekaj mislil tako, napisal pa drugače. Ali se lahko to reče o reverendih? Ako je Zakrajšek tako navdušen za staro domovino, kakor ga nekateri oglašajo, čemu je zapustil svoje rojake, ki so ga potrebovali v enem ali drugem oziru? Ako je bila zanj dobra domovina, ko mu je polnila želodec, zakaj ne bi bila tudi tedaj, ko je bilo treba malo stisniti pas in se pripravljati na boj za osvoboditev. Prav tako kot župnik Černe je tudi Zakrajšek ameriški državljani in se mu ni bilo treba v toliki meri bati gestapa kot drugim slovanskim duhovnikom, izmed katerih se jih je nekaj obrnilo v pravo smer in peljalo svoje ovčice po pravi poti. Zakrajšek pa je hotel igrati dve vlogi v SANSU in ker jih ni mogel, je zapustil organizacijo.

Kaj vse so počenjali Nemci z ujetniki v koncentracijskih taboriških, sem videl na lastne oči v kinu, kjer so bile kazane oficijelne vojaške slike, na katerih je bil tudi general Eisenhower. Slika je kazala nekega nemškega zdravnika, ko so ga zavezniški zaslišavali. On je namreč z iglo zastrupljal onemogle ujetnike. Film je tudi pokazal, kako so zavezniške vojaške oblasti prisilile nemške civiliste, da so si ogledali strahote koncentracijskih taborišč. V neki šupi se bila trupla nametena drugo na drugem in civilisti so jih morali pogledat. Neki nemški častnik se je upiral, toda zgrabil ga je ameriški policist in moral je ubogati. Nato so morali kopati grobišča in trupla so brez raket kar skupaj položili v zemljo. Film je pokazal tudi peči, kjer so mrtvece sežigali, toda dosti kot je še ostalo v njih. Kdor ima slab želodec, naj ne gre gledat teh grozljivih slik.

Oni, ki pravijo, da je pisec proti Jugoslaviji in Rusiji, se motijo. Razlika med menoj in njimi je, da oni vedno hvalijo samo ruske armade, ne dajo pa priznanja ameriškim armadam.

Sedaj pa si oglejmo to stran bojevanja in hrabrosti. Nekje je zapisano, da je stric Jože Stalin sam priznal na konerenci v Teheranu in napil zdravico ameriški produkciji, ki je zagotovila zmago združenim narodom. Torej Stalin je priznal, da je ameriška produkcija igrala v tej vojni veliko vlogo, vi pa nočete tega priznati, ker ste neverni Tomaži. Ameriški general Ira C. Eaker je dejal v Rimu 3. februarja, da bi bile sovjetske armade še vedno kje ob Dnjepru v Ukrajini, ako ne bi bile založene z ameriški tanki, aeroplani, topovi, tovarnimi avtomobili in

drugo municijo. Od 1. 1941 do 1945 je znašala v materialu posojilno-najemninska vrednost deset milijard dolarjev. Rusi so preleteli 13,000 letal in nad 16 milijonov ton streliva in živil. To je tisto, ki je prineslo sovjetom zmago, ne pa kakšno junaštvo, o katerem nekateri pišejo že precej časa in jaz jih od zdaj nisem motil. Toda bilo je že toliko pisanja o tistem junaštvu, da ga nisem mogel več prebavljati, zato sem se oglašil in povedal od kod prihaja tisto junaštvo—iz Zedinjenih držav, od naših fantov in nas, ki se trudimo in garamo. Amerika je naša država in ona ima danes več bojnega materiala kot vse druge države na svetu. Da, ameriško junaštvo je spravilo Nemce na kolena!

Frank Barbič.

PREDSTAVA V
BROWNSVILLE

W. Brownsville, Pa.—Dne 20. maja se bo vršila predstava v treh dejanjih v Hrvaški dvorani. V ta namen so se združila tri društva, in sicer društvo št. 389 SNPJ, št. 307 HBZ in IWO. Slavlilo bomo "I am an American Day." Začetek ob treh popoldne v Hrvaški dvorani.

Po predstavi se bo vršil ples in prosta zabava. Servirali bomo tudi jagnjetino in hladno pivo. Ves čisti dobiček pridobemo še v korist vojnega reliefa. Apeliramo na mlade in stare, da se gotovo udeležijo te priredbe in s tem pomagajo našemu ubogemu narodu v stari domovini. Naj še omenim, da bo na prireditvi govoril gl. predsednik HBZ S. Butkovic. Na svidenje v nedeljo ob dveh popoldne. (Dopolno preporno za objavo v sredini številki.—Ured.)

Rose Drosenovic, tajnica.

POIZVEDOVANJE
ZA ROJAKOM

North Chicago, Ill.—Nekje v Detroitu ali okolici živi rojak Lewis Gorenc, star okoli 56 let, rojen v Dol. Raduljih, Bučka vas, št. 30, pri Krškem.

Ako bi Gorenc čital te vrstice ali pa kdo drugi, ki ve za njegov naslov, naj sporoči Josephu Zorc, 1045 Wadsworth ave., North Chicago, Ill., ali pa Frances Mesec, 1031 McAlister ave., North Chicago.

Joseph Zorc.

SODOBNI PROBLEMI

Bellingham, Wash.—Ta dopis je nadaljevanje prejšnjega. Zadržim se skoncil dopis z besedami "... kako bodo razdelili Evropo?"

Skoro gotovo je, da ne bo uspeła konferenca Združenih narodov v San Franciscu. Zakulisna igra proti Sovjetski Rusiji je že vidna. Mednarodni kapitalisti s pomočjo Rima bodo nadaljevali z ruvanjem proti sovjetom, dokler ne pride do končnega poloma ... Tretja vojna? Ne verjamem. Zakaj ne verjamem, sem že povedal, toda možnost je, da se motim. In če pride do poloma, bo prišel toliko hitreje, toda ne za sovjetce. Oni dobro vedo, kaj vse se plete za kulisami in se bodo pripravili na vsako eventualnost.

Nemški delavci, ki pridejo pod sovjetsko kontrolo, bodo uživali enako svobodo kot drugi delavci, kajti ne smemo pozabiti, da je v Rusiji zastopavanje narodnosti prepovedano. Nemci bodo svobodni v toliko, v kolikor ne bo njihova svoboda škodovala Sovjetski uniji. Skoro gotovo je tudi, da se bodo prej ali slej pridružili Rusiji balkanski narodi. Ko pride do tega, bodo postali silno močni, kajti njihov sistem, kolektivni sistem bo omogočil zgraditve močnega gospodarstva in kapitalistični sistem bo daleč zaostajal, pač zato, ker dela in gradi za trge in za profit.

Razumljivo, po vojni bo nekaj let precej trga, potem pa se bo zopet zagostilo, kakor se je l. 1929. Tega pa ne bo v Rusiji. To je razlog, katerega mnogi ekonomisti upoštevajo. Eden teh je Scott Nearing, ki vidi sedanji napredek v Sovjetski Rusiji in še večji v bodočnosti.

Po radiu slišim, da se Nemci na frontah trumoma predajajo Američanom in Angležom, dočim se Rusom upirajo. Oni se boje Rusov. Zakaj? Odgovor je pač povsem razumljiv. Dobro vedo, kako so mučili in morili ruski narod, zato se sedaj boje plačla za svoja kriminalna dejanja. Rusi jim tega ne bodo odpustili. Torej njih strah je upravičljiv. Sicer bodo kazno-

Sgt. Marion E. Matson od WAC, ki ima med moškimi sodelavci tudi prostaki veliko oboroževalec.

vani samo krivci, kljub temu pa je strah vseh Nemcev.

Koliko časa bodo Rusi ostali v Berlinu in drugih nemških mestih? Moja sodba je, da toliko časa, dokler ne bodo nevarni sovjetom. To pomeni, da bodo prvi delali na to, da se bodo Nemci pridružili Sovjetski uniji. Toda koliko svobode bodo imeli Nemci? Vso svobodo razen oboroževanja. Razumljivo, uradni jezik bo ruski. Kar pa lastnina tovarov, industrij in velikih posestev? Tudi to vprašanje bodo sovjeti rešili v korist vsega delavstva. Lastniki bodo morda odškodovani, toda v koliko in na kak način, ne vem gotovo pa je, da bo lastniki razlašeni. Seve, razumeti moramo, da sta dve Nemčiji: prva, ki nastuje in živi od dohodkov drugega pa je delavska Nemčija, ki producira, ne pa nastuje, tako kot po vseh drugih deželah. Razlika je, da so nekateri države pod diktaturo, druge pa so demokratične. Tudi Rusija je diktatura, a razlika je, da Rusiji ne more nihče obogateti na račun delavstva, kajti diktator je delavec! Torej, da se razumemo, jaz ne hvalim in ne gram, ampak pišem le-to, kar pravijo drugi, da je, sodbo prepuščam drugim. To kar čitam v knjigah in slišim po radiu, si pa vsak po svoje tolmači in ustvarja sliko. Vsa posameznika ima svoje predpostavke. Nekateri vidijo daleč naprej, dočim nekateri samo pred nosom.

Po radiu sem slišal, da je jugoslovanska partizanska vojska zavzela Trst. Prav tako je Reka v njih rokah. Kako bo bodoča mejna konferenca zaključila tem, pa je še uganika. Prav gotovo pa je, da bodo Rusi na strani Jugoslavije. Logično, tja kraji spadajo po geografski legi Jugoslaviji. Povsem verjetno je, da bo Jugoslavija tega kar dobila. So pa tudi drugi tehnični vzroki, katerih pa ne bom tu omenjal, kajti o teh stvareh se menda že čitali v pamfletih, ki jih izdaja The Committee of Yugoslav Descent for Liberated Jugoslavia.

V Prosveti sem tudi čital zapisnik JPO-SS. Kolikor moram razumeti iz zapisnika, bi nekateri radi obdržali blagajno samo za Slovence. Ne vem, kako mislijo deliti, komu in koliko naj dobi ta ali oni. Vidi pa se mi, da bo ta stvar ustvarila sumnjivo pri Hrvatih in Srbi, češ, da jim ne zaupamo. In bodo kaj hitro izrabili oni, ki so bili in so še vedno proti Titu in Osvobodilni fronti. Oni so morda že na delu, da ustvarijo razdor in nesoglasje. Pomislimo, kako veliko delo je imel Josip Broz-Tito, da je združil smrtne sovražnike v eno telo, v partizane. Zda pa je videti, da jim Slovenci ne zaupamo. In končno: ali so samo Slovenci dajali? Ali niso tudi mnogi Hrvati prispevali slovanskim nabrateljem? In — ali so bili vsi Slovenci lojalni partizani? Mi v Ameriki ne vemo, vedo pa oni, ki so tam. Blagajna naj bo skupna. Zaupamo medtem, ki so se skupno bojevali in oni bodo gotovo vedeli, kdo potrebuje pomoči in koliko naj dobi. Prej razdiralec sloge!

George Gornik.

V Prosveti so dnevne vesti ne in delavske vesti. Ali želite vsak dan?

Zastopnika Čehoslovake, dr. Hubert Ripka in Jan Masarik (od leve na desno) in Sir Frederick Leith-Ross, zastopnik UNRRA, podpisujejo pakt v Londonu za pomoč Čehoslovakom po tej mednarodni reliefni organizaciji.

IZ MODERNEGA SVETA

Spisal F. S. FINŽGAR

(Nadaljevanje)

Šla sta od traktarja do traktarja. Kako gibanje! Jermenje je šumelo in vibriralo pod stropom, zamašnjaki sičali po vzduhu, turbine so potrešale pod, stroji so hropeli: rezali, stiskali so goreče železo, ki se je zvijalo kakor ognjene kače, drugod pa mrzlo ječalo in se tanjšalo do tenkih vlaken najdnebnih žic. Med stroji so pa stali umazani delavci—brez glasov, brez radosti na licih. Mogočne mišice so se jim napenjale in krčile kakor suhe tetive, in teže so se dvigale s tal, romale iz rok v roke—vse brez glasov—vse sami stroji.

Od šuma in ropota sta dospela v stekleno dvorano. Skozi vrata je bilo čuti petje.

"Kaj je to? Lenuhinje! Drhal ciganska!"

Seme je odprl vrata in kakor hiena bolj zavilil, nego zavpil na zbor deklet, ki so seделе na majhnih stolčkih, štele in tehtale žrebile ter jih zavijale v pakete. Druge so ovijale žične zvitke s papirjem.

Ko so začule glas nadzornika, je zastal tožni molokord narodne pesmi v grlu. Njih črne roke so drhtele in delale, kakor bi bili vsi ti mladi prsti že nervozni.

Zdravnik je namršil obrvi in obstal med vrati. Egon je pa šel mimo deklet, za vsako izbruhnil novo psovko, mnogim pa govoril umazane besede.

Prav zadaj je sedela deklica, katere obrazek je bil tako gosposki in nežen, da je zdravnikov pogled obstal očaran ob tej črni senci, ki je silila izpod revne rute na belo čelo.

Egon je pričel pregledovati in premetavati posamezne zavojčke.

"Kaj je to? Ali se tako zavija? Nesnaga ti lena!"—Srsk—je zazvenelo po tleh in dva za boja žrebilev sta bila raztrgana in razmetana po podu.

"Deset krajcarjev ti odtrgam za papir in zamudo. Glej, da napraviš drugič bolje, sicer te spodim!"

Seme je potegnil notes iz žepa in zabeležil: "Maretkina Knafelj—20 h. Paketirano slabo."

Zdravniku so se krčile pesti v žepu. Gledal je povečane oči Maretkine, videl je drgetanje mišic krog ustnic, ki so zbirale vso silo, da ni zaplakala na glas, vrgla okrutnežu žrebile v lice, pljunila vanj in zbežala... Njene nekoliko pobledle ustnice so se krčevito stiskale in drobne roke so se tresle, ko je pobirala žrebile.

Egon je odšel z zdravnikom in zaloputnil vrata, da so zašklepetale šipe. V ta šum se je pa vmešalo nekaj vzdihov, pa tudi nekaj kletev iz dekličjih ust.

"Koliko ima to dekle plače na dan?"

"Trideset krajcarjev! Še tega ne zasluži!"

"Preveč se zahteva za to plačo!"

"Za ta denar delavk kar hočemo! Veste, sicer sem to naredil nekoliko—iz maščevanja. Vi ste vendar moder človek in gotovo mi pritrđite. Zadnjič sem bil dobre volje, pa sem se s to čedno podlasico malo pošalil—he, he, saj razumete, nič posebnega ni bilo, pošalil sem se—pa me je ta podgana udarila v lice! Pomislite, kak škandal, kak prazdnost! Ko bi bil delavec, ga zapremo, seveda, a ženske ne moremo za to kaznovati!"

"Še mravlja se brani..."

Zdravnik je imel par pikrih na jeziku in ker je bil ognjevit narave pa še razburjen od tega prizora, bi bilo prišlo do resnega spopada, da ni prihitel "vratar" in prosil Egona, naj gre pogledat, če je v redu naloženi vagon in da zabeleži težo in vsebino.

Zdravnik je odklonil povabilo, naj gre z njim. Hladno se je poslovil in omenil, da še sam pogleda nekoliko po tovarni.

Sel je isto pot, kakor poprej, postal tuintam,

zatapljal se v delo, študiral stroje, ogovoril kakega delavca in prišel kar nevede zopet do barake, kjer so delala dekleta.

Vleklo ga je k njim nekaj nazaj. Za trenutek se je obotavljal pred vrati, pa je vendar pritisnil na kljuko in vstopil.

Govorjenje je hipoma umolknilo. Dekleta so radovedna izpod čela pogledovala zdravnika.

"Gospod nadzornik je bil nekoliko hud! Le prine bodite, to je bržkone njegova navada. A tako zlo ne misli!"

Zdravnik je zagovarjal Semena, dasi ga je v srcu kiel. Zdelo se mu je pa potrebno, da brani avtoriteto.

"Maretko, ali ti je hudo, da bo odtrgan zaslužek?"

Dekle je urplo vanj črne oči, nad katerimi so se bočile črne obrvi kakor dva temna gozdička ob skritih jezereh.

"Seveda mi je hudo. Saj še tako komaj, komaj živiva z materjo, pa mi ta človek odjeda še te uboge krajcarje!"

"Maretko, govoril bom zato pri ravnatelju, da se ti pregleda ta napaka. Na, to pa za mater!"

Dekletu je zdrsnila v predpasnik srebrna krona. Maretki so obstali drobni prsti, oči so se ji začudeno odprle in po licih sta se vili dve svetli kaplji.

Zdravnik je odšel veselih korakov in bilo mu je, kakor bi ta dva bisera kanila v njegovo srce.

Dekleta so planila s sedežev in hitela k Maretki, ki je gledala lepo kronico na dlan. Vse je bilo začudeno, vse osuplo, in le besede so se silisale, brez reda, brez zveze.

Takrat se pa vmešalo cvileč smeh semkaj od vrat. Vse se obrnejo. Ena sama je obsedela in ni prišla k Maretki. Bila je delavka, ženska zlobnih oči, širokih bohotnih ustnic. Na licu je bilo začrtano njeno življenje.

"Hihhihi! Seveda, seveda! Ta je drugi tiček! Seme je hotel imeti Maretko s silo, zato ga je oklofotala. Doktor jo bo pa 'kronal', in zato ga bo pa poljuboval! Hihhihi! Saj se poznamo!"

Dekleta se so zdrznila, Maretko je šinila kviku, pogledala je krono—zapekla jo je na dlan, vrezala jo je v srce. Dvignila je roko in kriknila: "Nikdar!" In kronica je zacingljala pred noge zlobni ženski.

Maretko je zakrila s predpasnikom lice, delo je završalo po sobani, neka roka se je iztegnila—in kronica je izginila v žepu Korte.

V.

"— Sobratje, zbudite se k novemu, krepkemu življenju! Pomnite, da ste vi tisti, ki rahljate pernice bogatinom, pomnite, da jim vi polnite šampanke, da vaši žulji obkladajo bogate mize, ob katerih se prenasajajo bogataši! Ne zabite, da so oni takisto prišli nagi na svet kakor vi! Zakričimo enkrat z glasom razdivjanih valov v ušesa vsem tlačiteljem: Dovolj! In zarjove naj ta glas po pravici, da se bo razlegal, kakor glas leva po pustinji, da bodo bogataši vztrepotali in koprnili strahu, da jim zbriseho mreno z oči ter bodo čitali, čeprav s krvavimi črkami zapisano: Brez nas—ni vas! Tako ne more več naprej! Če bomo vsak sam zase, bomo kaplja na veji: veter dišne, kaplja zadržeta, omahne in pade v travo ter se izgubi brez sledu. Toda če se vse kaplje zlijejo v ogromen val, ki bo nosil na svojem hrbtu pene naše pritajene jeze, tedaj bodo delavci krepke čete, ki bodo imele svoje generale, ki prično boj proti tlačiteljem in krivicam. Za krivico, storjeno enemu, naj se dvigne in zašumi celo morje delavstva in ohole ladje bodo trepetale, da ne utonejo v naših valovih!"

(Dalje prihodnjič.)

Stanoje Simić, novi jugoslovanski poslanik v Washingtonu in delegat na konferenci združenih narodov v San Franciscu. On je bil zadnja leta jugoslovanski poslanik v Moskvi.

bo, če izvejo?" Bal sem se, da me izključijo iz komсомола. Kam naj grem? Kolka, izgubil sem že eno rodbino, naj me izločijo še iz druge. In še ta stvar z dvigalom! Samo ničvreden zajedalec in nič več! Kako naj še živim?"

Dolgo je Vaska govoril. Ponavljal je iste tožbe in očitke. Kolka ga je pustil, da se je izpovedal. Vedel je, da Vaska ne more molčati, da ga samota plaša. Ko je ves izčrpan umolknil, ga je Kolka potrepil po rami in dejal: "Pojdi spat Vaska, jutri se bova nekaj zmenila. Moram v mestni sovjet k seji."

Kolka je obiskal Markutova; hotel je rešiti Vasko. "Jamčim za Morosova," je dejal. "Govori z njim, ničesar ne boš opazil, kar bi dalo slutiti, da je sin kulaka. Gigant ga je prekalov. Ne dela nikakih komedij. Požrtvovalen je, vsako delo prevzame prvo... Ne razumem te, Markutov. Seveda, kulake je treba krotiti. Toda Vaska ni kulak. Pravi komсомолец je."

Markutov je trkal s svinčnikom po mizi in konica se mu je odlomila. Akte je pričel podpisovati s peresom. Zarjavelo pero je praskalo in škropilo na vse strani. Listi so se pokrili z vijoličastimi lisami. Markutov ni pogledal Kolke. Podpisoval je papirje in dejal: "Ržanov, ti si človek, da malo takih. Samo še nekoliko premlad. Slabo poznaš ljudi. Odkod veš, da ni Morosov pokvaril dvigala. Iz katerih vrst se rekrutira največ škodljivcev? Prav iz tistih, ki jim pripada on. Na špepersiljence pazijo. Ne morejo se niti ganiti. Pa se vtihotapijo v naše vrste, kot se je vtihotapil Morosov v komсомоl in drugi v stranko. Zaupamo jim in neovirano uganjajo svoja početja. Morosov je ponaredil svoje listine, je goljufal, kdo pravi, da izgovarjanje radi dvigala ni goljufija?"

Kolka je gledal na sivi papir, poškopljel z vijoličasto tinto. Uvidel je, da Markutov trezno govori in da mu je težko kljubovati. Toda prepričanje v Morosovo nedolžnost se ni omajalo. "Verujem Morosovu," je dejal. Markutov se je nasmehnil: "Verni verujejo, komunisti presojojo." Markutov ni veroval ljudem. Mnogo laži in prevare je doživel v svojem življenju. Bil je najdenček; mladost je preživel v omski sirotišnici. Predstojnica je govorila otrokom: "Pretakajte solzice, ljuba dečica!" Njen glas je bil ljubeč, kot da bi pela. Nato je zgrabila kakega dečka za ušesa, jih ščipala in zavijala in nategovala.

V Kolčakovih časih je bil Markutov partizan. Imel je tovariša Krasicega, ki ga je izdal belim. Strahovito so ga pretepli. Od takrat je bolehal na pljučih. Često je kašljal in težak znoj ga je oblivljal. Samo to mu je bilo žal, da ni bil on tisti, ki je ubil Krasicega, ko so prišli rdeči.

Trdovratno in nezaupljivo je delal. Zaupal je le centralnemu komiteju in dobro preizkušenim strojem. Gledal je, kako so lenarili ljudje okoli njega, se izogibali delu, kvarili stroje in se vdajali pijaci. Gigant se sicer gradi z ljudmi, toda proti ljudem. Jezno je dejal Markutov Kolki: "Zavčenko je vprašal po tebi. Ti psi mešajo žeblje v kruh! Ne vem ali gre za sabotažo ali nesposobno upravo. Delavci mrmrajo, češ, da še pred kruhom niso varni." Jezno je pritisnil na peresnik, pero se je zlomilo. Packo, ki se je napravila, je posušil s cigareto in nekaj časa molčal. Nato je pričel z nova: "Za čuvstva ni časa. Na fronti smo. Samo takrat smo videli, kje smo mi in kje je sovražnik. Danes je vse zmešano: treba je paziti in gledati. Pusti vrage, čemu ga zagovarjaš? Z jezikom je komunist, v

resnici pa kar preži, kje bi mogel kaj pokvariti ali zažgati. Poznam jo zalego!"

"Ne sočustvujem z njim," ga je skušal prekiniti Kolka. "Govorim o resnih stvareh, ne o neumnostih. V tem mladeniču ni sledu o kakem kulaštvu. Nov človek je. Saj celo z opeko oprezno ravnamo. Čemu bi uničevali ljudi?" Telefon je prekinil Kolko, Markutov je segal po slušalki: "Da. Jaz sem. Kate-ri Ohunev? Iz Sverdlovska? Pisalni stroj? Si klical G. P. U.? Takoj pridem." Markutov je odložil slušalko in zarenčal: "Na vidiš! Pritepel se je neki lažni inženir. Dokumenti si je seveda sam izstavil! Ukradel je osemsto rubljev in pisalni stroj."

Kolka je pogledal Markutova. Sive in otožne so bile njegove oči. Skupno sta odšla iz sobe ter se takoj ločila. Kolka je premišljeval: "Hm, Vaska, kar spravi svoje stvari in pojdi!" Nekaj ga je zmedlo. Prej je bil prepričan, da je lahko raztolnati katerokoli stvar: delovanje strojev, sklepe strankinij sej ali dejanja ljudi. Vsaka knjiga mu je dala kaj novega. Če je knjigo napisal sovražnik, je takoj odkril sleherni laž.

Govoril je z Markutovim. Markutov je bil funkcionar stranke. Mnogo več je vedel kot Kolka. Čemu ni hotel priznati, da ima Kolka prav? Kolka se je trudil, da bi ga prepričal, toda Markutova je obveljala. In še telefon je motil. Ne, telefon nima s tem nič skupnega. Slučaj je jase: Ali je Morosov ponaredil svoje listine? Da, ponaredil jih je. Seveda, dolgo je že od tega. Ni več oni Morosov kot je bil takrat. Toda to ve samo on, Kolka. Markutov tega ne more razumeti. Kolka pa ve, a ne more dokazati.

(Dalje prihodnjič.)

TISKARNA S.N.P.J.

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenakem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerna, unliko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-38 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveto stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 na eno leto naročnino. Kot vsi člani se plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, ki jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveto je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojavnijo—Veselj! Kakor hitro kateri član preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo smisliti datum za to vrsto naročnino.

Cena lista Prosveta je:	
Za Zdrul. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.50
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10
3 tednika in 2.40	3 tednika in 3.90
4 tednika in 1.90	4 tednika in 2.70
5 tednikov in 1.50	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2857 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priložite polniliam naročnino na list Prosveto vrsto \$

1. Ime _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. družina št. _____

3. _____ Čl. družina št. _____

4. _____ Čl. družina št. _____

5. _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Delava _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

GIGANT

Odlomki iz romana "Drugi dan"

Ilya Ehrenburg

(Nadaljevanje)

Kolka je bil vesel Vaskinih zagrenjenih besed. Se bolj so ga prepričale o njegovi nedolžnosti. "Ne, ni bil Vaska," si je mislil. "Ne Vaska, ne mislim dvigala," je dejal mirno, "vprašam te, čemu si ponaredil svoje listine?"

Vaska ga je nezaupljivo pogledal. "Odgovori mi, ali res misliš, da sem jaz pokvaril dvigalo. Ker če tako misliš, potem pojdi! Raj se molčim in poginem, kot da si s teboj govoril."

Vrnila sta se v barako. Morosovo ležišče je bilo v kotu. Poleg njega je bil stari Saburov. Vaska je tiho šepetal; nikdo ga ni slisal razen Kolke.

"Iz Tule smo. Tu v Sibiriji kmata s petimi konji niso razlastili. Smatrali so ga za srednjega. Moj oče pa je imel le dva konja in kravo. Toda vas je bila revna in očeta so pristevali h kulakom. Ne bom tajil, trdosrčen je bil kot pravi kulak. Spočetka tega nisem videl, mlad sem še bil. Pozneje sem bil ogorčen. Nekoč je prišla k nje-

mu kmetica Zdanova. Njen mož je bil v rdeči armadi. "Ivan Nikolačevič" je rekla očetu, "dovolj, da shranim rž pri tebi." Oče je pomislil in rekel: "Hm, darila ti je prinesel tvoj možiček. Daj mi katuna za eno srajco." Revica je jokala in zatrjevala, da nima katuna. "Toda solze očeta niso nikoli omečale in odpravil jo je, ne da bi ji shranil zrnje. Tu ga imaš pravega kulaka! Nisem se čudil, da je bil tak. Ni bil sam kriv!"

Kolka ga je prekinil: "Nisva nikaka popa, da bi lezla ljudem v duše. Na koncu bo nekdo prišel in dejal, da tudi car ni bil odgovoren za svoja dejanja, češ rodil se je kot car in streljanje na ljudstvo se mu je zdelo nujno in potrebno. Nismo zato tu, da bi duhovičili, ampak zato, da se borimo. Pustimo to, Vaska. Povej mi raje, zakaj si ponaredil svoje dokumente?"

"Ne zagovarjam svojega očeta. Priznal sem ti, da je bil pravi kulak. Stiri mesece je odsedel v ječi. Nato so ga poslali v Magnitogorsk. Najbrže

dela v tovarnah. Izvaža zemljo iz šahtov. Seveda se mi smili, toda pomagati se ne da. Če jo ka — pa naj, saj je tudi Zdanova jokala. Povedati hočem, da je to njegova usoda. Če pa kdo pokvari dvigalo, se zaveda, da je napravil zločin. Sovražnik je. Kmetje so živeli po stari navadi. Dobili so zemljo veleposestnikov in se veselili. Oče si je kupil konja ter pričel gnjaviti ljudi. Mnogo slabega je v človeku. Vprašuješ me, zakaj sem ponaredil svoje listine. Povem ti: iz bojazni. Zaničuj me, kakor hočeš. Imej me za strahopetca, kakor Fadjev. Toda strahopeten nisem. Se še spominjaš, kako smo plezali na 'cowperje'; ti si bil nad nami in nam klical, naj se čvrsto držimo. Andrijuška je zavpil, da se boji. Jaz pa nisem rekel ničesar. Če mi jutri porečejo: 'Brani revolucijo pred Japonci!' ne bom okleval. Eno je umreti skupno z vsemi, drugo pa posedati in čakati, da ti poreko: 'Uh, ti kulaška zalegal!' Tega se bojim. Brez misli sem prišel na giganta. Šlo mi je samo zato, da bom živel. Vse sem si ogledal in nekaj se je pričelo v meni prebujati. Šele tu sem spoznal, zakaj gradimo in čemu se mučimo. Ponoči me je v spanju obšla huda misel: 'Kaj

War Bond Sales Here Helped Stage Historic Moment There

FREEDOM BEGINS—The historic moment when General Douglas MacArthur turned over the government of the Philippine Commonwealth to President Sergio Osmeña at Malacan Palace in Manila after hard fought battles by American soldiers equipped with armament partly supplied with War Bond dollars. President Osmeña is seen delivering his acceptance speech, dressed in shirt and trousers of G.I. vintage, also partly supplied by War Bond dollars.